

Asia: VN/14657/2025-STM-56

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Mannerheimin Lastensuojeluliiton lausunto 2.3.2026

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Hallituksen esitysluonnos laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan, että kotihoidon tuen maksamiseksi edellytettäisiin lähtökohtaisesti, että tuen saaja on asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että toisin kuin nyt, kotihoidon tuki maksettaisiin vain lasta pääasiallisesti hoitavalle vanhemmalle tai muulle huoltajalle. Asumisaikavaatimusta sovellettaisiin vain, jos kotihoidon tukea hakeva henkilö on muuttanut Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan. Esityksellä tavoitellaan hiljattain maahan tulleiden pienten lasten vanhempien nykyistä nopeampaa kotoutumista sekä lasten yhteiskuntaan integroitumista ja kotimaisen kielen oppimista.

Hallituksen esityksen aiemmasta luonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 7.10.-20.11.2025. Mannerheimin Lastensuojeluliiton 18.11.2025 antama lausunto löytyy täältä <https://www.mll.fi/kannanotot-ja-lausunnot/mlln-lausunto-kotihoidon-ja-yksityisen-hoidon-tuen-lain-muuttamisesta/>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) pitää hallituksen esitysluonnoksen tavoitteita hiljattain maahan tulleiden pienten lasten vanhempien nykyistä nopeammasta kotoutumisesta sekä heidän lastensa yhteiskuntaan integroitumisen edistämisestä varhaiskasvatukseen osallistumisastetta nostamisesta sinänsä periaatteellisesti kannatettavina.

Esitysluonnos on kuitenkin oikeudellisesti ja vaikutuksiltaan ongelmallinen. Ehdotettu asumisaikavaatimus on merkittävä muutos nykytilanteeseen verrattuna ja se estäisi kotihoidon tuen

saamisen monelta lapsiperheeltä. Lapset ja lapsiperheet, joita asumisaikasäännös koskisi, olisivat eriarvoisessa asemassa muihin lapsiin ja lapsiperheisiin nähden.

Jotta ehdotettua asumisaikavaatimusta voitaisiin pitää perusteltuna, säännöksen tavoitteiden hyväksyttävyyden lisäksi myös käytettävien keinojen on oltava oikeasuhtaisia. Perusoikeusrajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ja suhteellisuusvaatimuksen mukaisia.

Asumisaikavaatimuksen tavoitteita – hiljattain maahan tulleiden pienten lasten vanhempien nopeampi kotoutuminen, kotimaisen kielen oppiminen, työllistymisen edistäminen kotoutumispalveluiden kautta sekä lasten integroitumista ja kotimaisen kielen oppimista varhaiskasvatukseen osallistumisen kautta – voidaan sinänsä pitää hyväksyttävänä. Sen sijaan ehdotettu keino – kotihoidon tuen maksamisen edellytykseksi tuen saajalle asetettava kolmen vuoden asumisaikavaatimus ei täytä suhteellisuusperiaatetta.

Ensinnäkin yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevilla säännöksillä on keskeinen sija perus- ja ihmisoikeusjärjestelmässä, joten niiden toteutumisen rajoittamiselle on oltava korkea kynnyks. Toiseksi lapsen edun on oltava ensisijainen harkintaperuste kaikissa lapsia koskevissa asioissa. Ehdotettu asumisaikavaatimus rajoittaisi yhdenvertaisuuden toteutumista kotihoidon tuen saamisessa ja vanhempien mahdollisuudessa valita lapsen tarpeisiin parhaiten sopiva hoitomuoto.

MLL toteaa, että on tilanteita, jossa varhaiskasvatukseen siirtymisen lykkäämistä vähimmäisiästä ja pienen lapsen hoitamista kotona voidaan pitää lapsen kannalta parhaana vaihtoehtona. Perusoikeutta koskeva rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään. Esityksellä muutoksella tosiasiallisesti rajoitettaisiin mahdollisuutta tehdä lapsen yksilöllisen edun mukainen hoitoratkaisu.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan myös, että kotihoidon tukea maksettaisiin vain lasta pääasiallisesti hoitavalle vanhemmalle tai muulle huoltajalle. Nykytilanteesta poiketen kotihoidon tukea ei enää maksettaisi, jos tukea hakeva henkilö ei itse hoitaisi lasta pääasiallisesti, vaan pääasiallisesta hoidosta vastaisi muu henkilö, esimerkiksi perheen toinen vanhempi tai perheen ulkopuolinen hoitaja kuten isovanhempi. Tämä kaikkia kotihoidon tukea hakevia perheitä koskeva muutos rajaisi perheen mahdollisuuksia tehdä lapsen yksilöllisen tarpeen ja tilanteen mukainen hoitoratkaisu. Lapsen ja perheen kannalta voi olla esimerkiksi paras ratkaisu, että lapsen hoitajana toimisi isovanhempi.

Kuten esitysluonnoksessa todetaan, ”lapsen kannalta negatiivisia vaikutuksia voisi ilmetä silloin, jos hän päätyisi heikkolaatuisen varhaiskasvatukseen tai suuriin lapsiryhmiin (esimerkiksi henkilöstöpulan vuoksi) tai varhaiskasvatuspäivät venyisivät pitkien kuljetusmatkojen vuoksi ja että ”toisaalta lasten tarpeiden turvaamisen kannalta negatiivisia vaikutuksia voisi syntyä tilanteissa, joissa vanhempi päättää varhaiskasvatuksen sijaan hoitaa lasta kotona ilman lastenhoidon tukea etenkin, jos kotitaloudella ei ole muita tuloja tai ne ovat matalat.”

MLL ei pidä ehdotettua asumisaikavaatimusta kotihoidon tuen saamiselle perusteltuna. MLL ei myöskään kannata sitä, että kotihoidon tukea ei maksettaisi, jos kotihoidon tukea hakeva henkilö ei itse hoitaisi lasta pääasiallisesti, vaan pääasiallisesta hoidosta vastaisi muu henkilö, esimerkiksi perheen toinen vanhempi tai perheen ulkopuolinen hoitaja kuten isovanhempi. Nämä esitysluonnoksessa ehdotetut rajaukset heikentäisivät perheiden tosiasiallisia mahdollisuuksia valita lapsen yksilöllisen edun kannalta paras hoitoratkaisu.

Norjassa toteutettiin vuonna 2017 vastaavanlainen kotihoidon tuen muutos kuin nyt lausunnolla olevassa luonnoksessa ehdotetaan. Lakimuutoksen jälkeen sen piiriin kuuluneiden vanhempien työllisyys ja työllisyyttä edistäviin palveluihin osallistuminen ei havaittu muuttavan merkittävässä määrin. Vanhempien työllisyyden osalta havaitut vaikutukset olivat pieniä ja selittyvät osin verrokkiryhmän erilaisuudella. Lasten varhaiskasvatukseen osallistuminen ei lisääntynyt Norjassa merkittävässä määrin lakimuutoksen seurauksena, vaan lain kohdejoukkoon kuuluneet vanhemmat hoitivat lasta ilman kotihoidon tukea perheen muilla käytössä olevilla tuloilla. Näin ollen ennuste ehdotettujen muutosten tavoitteiden toteutumiselle on huono, mikä ei puolla esityksen toteuttamista, koska muutoksella on huomionarvoisia kielteisiä vaikutuksia.

Esitysluonnoksen vaikutusarviossa todetaan perustellusti, että ”tavoiteltujen käyttäytymisvaikutusten toteutumisen ennustaminen on haastavaa, sillä perheiden lasten hoitamista koskevaan valintaan vaikuttavat moninaiset kulttuuriset, sosiaaliset ja taloudelliset tekijät.”

Esitysluonnoksen vaikutusarvioissa on oletettu, että asumisaikavaatimuksen myötä käyttäytymisvaikutuksia ilmenisi jonkin verran, muttei koko kohdejoukon kohdalla. Esitysluonnoksessa on tehty oletus, että tavoiteltuja käyttäytymisvaikutuksia ilmenee noin puolella kohdejoukosta. Toisen puolikkaan osalta on oletettu, että perheet hoitavat lasta kotona ilman lastenhoidon tukea. Tämä tarkoittaa, että näiden perheiden osalta toimeentulo heikkenisi. Esityksen tavoitteita vanhempien ja lasten paremmasta kotoutumisesta ei myöskään saavutettaisi, vaan päinvastoin tilanne näiden lasten ja vanhempien osalta heikkenisi köyhyyden kasvun ja syvenemisen ja siitä johtuvien ongelmien kasvun myötä.

Lapsiperheköyhyys on lisääntynyt ja syventynyt kuluvalle hallituskaudella jo tehtyjen huomattavien sosiaaliturvaleikkausten sekä työttömyyden kasvun myötä. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen 25.8.2025 julkaiseman arvion mukaan sosiaaliturvan leikkaukset lisäävät pienituloisissa kotitalouksissa elävien lasten määrää 27 000:lla. Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut Ylelle 24.9.2025 julkaistussa uutisessa, että sosiaaliturvan leikkaukset pudottavat 31 000 lasta pienituloisuusrajan alle. STM:n luvuissa on mukana vuonna 2026 voimaan tullut toimeentulotuen uudistus.

Tilastokeskuksen mukaan pienituloisissa kotitalouksissa olevien lasten määrä on kasvanut. Pienituloisissa asutokunnissa oli 137 400 lasta vuonna 2024 (jolloin vasta osa sosiaaliturvaleikkauksista oli tullut voimaan), mikä oli 13,8 % kaikista asuntoväestön alle 18-vuotiaista. Vuonna 2023 lukumäärä oli 123 100 ja osuus kaikista lapsista 12,2 %. Toteutuessaan kotihoidon tuen asumisaikavaatimus todennäköisesti entistään kasvattaisi ja syventäisi lapsiperheköyhyyttä.

MLL muistuttaa, että Suomi on asettanut kansalliseksi tavoitteekseen vähentää köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien määrää 100 000 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä. Näistä henkilöistä kolmasosan tulisi olla lapsia. Suomi toteuttaa myös eurooppalaisen lapsitakuun kansallista toimintasuunnitelmaa osana kansallisen lapsistrategian työtä ja raportoi EU:lle lapsiperheköyhyytilanteesta ja sen muutoksista.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on viimeisimmässä päätelmissään Suomen valtiolle (2.6.2023) suositellut, että Suomi välttää sosiaaliturvaetuksien leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin sekä tehostaa edelleen politiikkaansa, jolla pyritään varmistamaan riittävä elintaso kaikille lapsille. Valitettavasti hallitus ei ole toiminut komitean suosituksen mukaisesti. Sosiaaliturvan leikkaukset ovat kohdistuneet ja vaikuttaneet erityisesti

köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin. Leikkaukset ovat eniten heikentäneet yksinhuoltajaperheiden ja työttömien vanhempien perheiden tilannetta.

MLL kiinnittää huomiota myös siihen, että hallitus on leikannut maahanmuuttajien kotouttamisesta. Jos lakiesityksen tavoitteena on edistää kotoutumista, niin kotoutustoimenpiteisiin tulisi panostaa eikä leikata niistä. MLL esittää, että maahanmuuttajalasten osallistumista varhaiskasvatukseen sekä maahanmuuttajavanhempien kotoutumista ja työllistymistä edistetään muilla keinoin, jotka ovat myös hyväksyttävämpiä ja vaikuttavampia.

Maahanmuuttajalasten osallistumista varhaiskasvatukseen voidaan edistää muun muassa perheille suunnatulla viestinnällä, neuvonnalla ja palveluohjauksella. Tietoisuuden vahvistaminen varhaiskasvatuksen sisällöstä ja merkityksestä sekä luottamuksen rakentaminen perheisiin on keskeistä siinä, että maahanmuuttajalapsot osallistuvat varhaiskasvatukseen. Myös avoimen varhaiskasvatuksen palvelut ja niiden lisääminen ovat tärkeitä monille maahanmuuttajalapsille.

Maahanmuuttajavanhempien kotoutumista ja työllistymistä voidaan edistää muun muassa tarjoamalla osa-aikaista ja intensiivistä kielikoulutusta, joka on yhteensovittavissa lasten hoidon / varhaiskasvatuksen kanssa. Kotoutumisen ja työllistymistä edistetään myös tarjoamalla joustavia matalan kynnyksen kotoutumis- ja työllisyyskoulutuksia sekä helpottamalla ammatilliseen koulutukseen pääsyä valmistavilla koulutuksilla, oppisopimusvaihtoehdoilla ja joustavilla aikatauluilla.

Helsingissä 2.3.2026

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Esa Iivonen

vaikuttamistyön johtaja

Iivonen Esa
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry